

DERT DİNLEME UZMANI (2014) **ADALET AĞAOĞLU** (1929 – 2020)

Genel Bakış

Ağaoğlu'nun kaleme almış olduğu *Dar Zamanlar* adlı roman üçlemesinin bir nevi devamı olan eser, 2014 yılında Everest Yayınları tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. *Dert Dinleme Uzmanı* her ne kadar *Dar Zamanlar* adlı roman üçlemesinin devamı olarak kabul edilse de eserde rol oynayan kişi kadrosu tamamen farklıdır. Erol Köroğlu, eser üzerine kaleme almış olduğu bir makalede bahsi geçen konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Roman, dert dinleme uzmanı olarak tanınan, 50’li yaşlardaki erkek bir yayınevi düzeltmen ve editörünün, tuttuğu hatırat-vari bir defteri, uzaktan tanıdığı, kendisinden daha genç bir yazara verdikten sonra intihar etmesiyle başlar. Yazar, elindeki defteri okur ve yayımlayarak biz okurlar için de erişilebilir kılar. *Dert Dinleme Uzmanı* olarak okuduğumuz defter boyunca, intihar eden editörün eski karısı ve kaynanasından tutun da, parasını alıp kitaplıklarını yapmayan marangoza, yaptırdığı huzurevini kız öğrenci yurdu olarak kiralayıp harabeye çeviren devlete ya da onu maddi olarak sömürmeye çalışan üniversite arkadaşına kadar önüne gelen herkes tarafından enayi yerine koyulmasına şahit oluruz. Öte yandan bu romanda, dizinin diğer üç romanındaki Aysel, kocası Ömer ya da kız kardeşi Tezel gibi hiçbir karakter görülmez. Daha doğrusu, bu romanda, romanda söylendiği biçimiyle belirtmek gerekirse, hiçbir “insan, zaman ve mekân ad”ı görülmeyecektir” (Köroğlu 2020). Eser, numaralandırılmış olan beş bölümün haricinde Takdim ve Takdimci adlı bölümlerden oluşmaktadır. *Dar Zamanlar* üçlemesinde Cumhuriyetin ilk kuşağından 1980’li yıllara kadar toplumun yaşadığı bunalımlar ve buhranlar yazarın dünya görüşü çerçevesinde işlenmiştir. *Dert Dinleme Uzmanı*’ndaysa, 1980 yılı sonrasında yaşanan askeri darbelerin etkilerine ve faili meçhul cinayetlere değinilir. Çeşitli siyasi, iktisadi ve toplumsal sorunlarla boğuşmuş olan Cumhuriyet dönemi toplumunun dertleri gözler önüne serilir.

Özet

“Roman, “semtin” kahvesinde ismi verilmeyen bir anlatıcının “Dert Dinleme Uzmanı” olarak tanıttığı biriyle karşılaşması ile açılır. Bu kişiyi daha önce görmüş olsa da, anlatıcı onunla ilk kez konuşur ve Dert Dinleme Uzmanı ona bir defter verir. Adam kısa süre sonra intihar ettiği için, anlatıcı bu defterle ne yapacağını bilemez, en sonunda defteri olduğu gibi yayımlamaya karar verir. Etrafındaki herkesin dertlerini dinlediği için bu unvanı alan Dert Dinleme Uzmanı, bir yayınevinde editörlük yapmaktadır. İlk bölümde kendisine bir kitap getiren genç kızın romanının yayımlanma hikayesi anlatılır. Ana karakter, bu romanın başarılı bir roman olmadığını bilse de kızıdan etkilendiği için onunla evlenir ve kitabı bastırır. Ancak bu evlilik bir süre sonra biter. İkinci bölüm, Dert Dinleme Uzmanı’nın bir huzurevi kurma çabasına yoğunlaşır. Bindiği bir takside şoförle sohbet eden Dert Dinleme Uzmanı, onun babasını yatıracak bir huzurevi bulamamasından çok etkilenir ve bundan sonra anlatı onun kendisine miras kalan arsaldan birinde bir huzurevi kurma çabasına yoğunlaşır. Her ne kadar iyi niyetle çalışsa da, bu huzurevi projesi de başarılı olmaz ve kısa süre içinde kapanır. İlerleyen bölümler, Dert Dinleme Uzmanı’nın başından geçen diğer olaylarla ilgili yorumlarını içerir. Kendisiyle birlikte gelen bir arkadaşının tavrı nedeniyle kuba dönen bir (yurt dışı) seyahati, çevirdiği bir oyun başka bir tercüme ile yayımlandığı için sinirlenen bir yazarın tepkisi ve mahalledeki Tost Simit dükkanında tanıştığı profesörle konuşmaları, romanın önemli anları olarak gösterilebilir. Defterinin son sayfalarına doğru, Dert Dinleme Uzmanı hayatı boyunca yaşadığı suçluluk duygusundan, pişmanlıklardan ve kendine karşı duyduğu nefretten sık sık bahsetmeye başlar. Defterin bu noktasına kadar bir sır olarak saklanan bilgi de, sonlara doğru açıklanır. Dert Dinleme Uzmanı, gençlik yıllarında tanıştığı bir kızla büyük bir aşk yaşamış, ancak “ilk sevdası” bir hastalığın ardından hayatını kaybetmiştir. Kitap - başladığı gibi - “Takdimci”nin yazdığı satırlarla sona erer. Takdimci, kısa bir açıklamadan sonra, Dert Dinleme Uzmanı’nın son bir şiirini bulduğunu ifade eder ve defterin yazarının şiiriyle roman sona erer” (Vakıf12). Editör’ün kendi hayatında yaşadığı şahsi bunalımlarının ve buhranlarının yanı sıra dönemin Anadolu insanının, özellikle orta sınıfa mensup olan kitlenin, yaşadığı sorunlara ve bunalımlara da değinilir. Roman serisinin ilk üç eserinde çeşitli ideallerin savunuculuğunu

yaparak hareket etmiş olan karakterlerin ardından *Dert Dinleme Uzmanı*'nda yer alan karakterler neredeyse tamamen yaşadıkları dertlerden yakınan ve edilgen karakterlerdirler.

Kişiler

Editör (Dert Dinleme Uzmanı) Romana adını veren başkarakterin anıları, düşünceleri ve izlenimleri anlatılır. Anlatının başkarakteri olmasının yanında numaralandırılmış olan bölümlerde benöyküsel anlatıcı konumundadır. Ellili yaşlarında olan erkek karakter Avrupa'dan sürgün edilmiş varlıklı bir aileye mensuptur. Genç yaşta ailesini ve ilk aşkını kaybettikten sonra yayınevlerinde düzeltmenlik ve editörlük yapmıştır. "Romana adını veren bu karakter, okuduğumuz metnin "yazarı" olarak aynı zamanda eserin "bakış açısını" da oluşturur. Romanda anlatılan her şey onun gözünden, onun perspektifine göre anlatılsa da, Dert Dinleme Uzmanı kitap boyunca yaşadıklarıyla ilgili nesnel bir yaklaşıma sahip gibi gözükür. Belli noktalarda hoşuna gitmeyen konuları eleştirirse de, kendisini "haksız" gördüğü konuları dile getirmekten de çekinmez" (Vakıf12).

Yazar (Takdimci) Editör'le aynı semtte ikamet eden ve adı pek duyulmamış olan Yazar, Editör'le semt kahvesinde tanışır. Sık sık semt kahvesine gelen Editör'ü gözlemleyen Yazar onunla tanışmak ister ve bir gün cesaretini toplayarak Editör'ün oturduğu masaya gelir ve onunla tanışır. Bir süre sonra Editör Yazar'a, Dert Dinleme Uzmanı serlevhalı defterini verir ve hayatı sona erdiğinde defterle istediği her şeyi yapabileceğini söyler. Bu olayın ardından bir süre sonra Editör'ün hayatını kaybettiğini öğrenen Yazar defteri okur ve onu yayımlatmaya karar verir. Yazar, defterin başına "Takdim" ve sonuna da "Takdimci" başlıklarını taşıyan iki bölüm ekleyerek eseri yayımlatır.

İlk Eş İnsan Hakları İnceleme Komitesi'nde çalışan bir anneyle babanın kız çocuğu olarak yurt dışında dünyaya gelmiştir. Farklı alanlarda yükseköğretim okuduktan sonra Dil ve Edebiyat Fakültesine yönelmiştir. Yazmış olduğu ilk romanını yayınevine getirir ve eser Editör tarafından incelenir. Editör, kadın karakterin romanını nitelikli bulmamış olmasına rağmen ondan etkilendiği işi eserin yayımlanması onay verir. Eserin yayımlanmasının ardından Editör ve kadın karakter birbirleriyle yakınlaşır ve kısa süre sonra evlenme kararı alırlar. Yayımlanan romanı sayesinde ünlene kadın karakterin ve ebeveynlerinin tavırları zamanla değişir. Annesiyle birlikte yurt dışına giden kadın karakter bir kültür ataşesiyle yakınlaşır ve Editör'den boşanarak onunla evlenmeye karar verir.

Marangoz Editör, evindeki dağınıklığı gidermek ve kitaplarını düzene koymak için kitaplık ve raflar yaptırmaya karar verir. Kitaplıkla rafları yapmakla görevlendirilmiş olan marangoz, Editör'den bir miktar kaparo aldıktan sonra eşyaları yapmak için evden ayrılır. Fakat raflarla kitaplığın belirlenen tarihte teslim edilmemesi üzerine Editör marangozun atölyesine gider. Marangozhanenin kapısı polis tarafından mühürlenmiştir. Marangoz, eşyalar için ödenen kaparoyu ve dükkanı yeniden açabilmek için aldığı borç parayı geri ödemeyerek Editör'ü dolandırmıştır.

Evensel Kokteylci Editör'ün ilk eşinin annesidir. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olduktan sonra İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda sekreterlik yapmış ve daha sonra iletişim danışmanlığına kadar yükselmiştir. İkinci damadı ve kızıyla birlikte yurt dışına yerleşen kadın karakter, düzenlemiş olduğu davetler nedeniyle çevresindekiler tarafından Evvensel Kokteylci olarak tanınmaktadır. "Babası, tapu müdürlüğünde küçük bir memurdur. Annesi, şehirlidir ve babasının ikinci karısıdır. Babası, ikinci evliliğini erkek evlat sahibi olmak için yapmıştır. Hatta evlenmeden önce kusurlu olup olmadığını öğrenmek için kadına birtakım testler uygulatmıştır. Bununla birlikte, kız doğan ilk çocuğundan ancak yedi sene sonra istediği erkek evlada kavuşabilmiştir. Baba, bu süreçte, hem anneye hem de o zamanlar küçük bir kız olan Evvensel Kokteylcimize kâbus yaşatmıştır" (Acar 2019, 162).

Arkadaş "Felsefe bölümünde asistan olarak görev yapmaktadır. Babası büyük bir işadınının danışmanıdır. Frenk lisesinden mezundur. Üniversiteyi Editör'le aynı fakültede tamamlamıştır. Hatta bitirme tezlerini birlikte hazırlamışlardır. Editör başka bir arkadaşının daveti üzerine yurt dışı seyahatine çıkmaya karar verince o da bu seyahate katılmak istemiş ve isteğini zorla da olsa Editör'e kabul ettirmiştir. Bu kişi, iki hafta süren seyahat boyunca varlığıyla Editör'ü huzursuz etmiştir" (Acar 2019, 166).

Profesör "Yetmişli yaşlarda bir profesördür. Eşini trafik kazasında kaybetmiştir. Yurt dışında yaşayan bir oğlu vardır. Profesör, romanda Editör'le olan ilişkisi bakımından karşımıza çıkmaktadır. Romanda onu iki kez Editör'le aynı sahnede görmekteyiz. (...) Profesör, Sosyal Tarih Kulübü adlı bir

araştırma-inceleme merkezinin kurucu üyelerindedir. Bu kulüp vasıtasıyla yakın zamanda bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Son günlerde çalıştaydaki bildirilerin kitap halinde basılması için genel değerlendirme çalışması yürütülmektedir. Söz konusu değerlendirmeyi Profesör yapmaktadır. Profesör, çalıştayın ilk üç bildirisini incelemiş ve bu eserlerin nitelikli olduğuna kanaat getirmiştir. Ancak "padişahlıkta fitne ve kıyam" konulu son bildiri üzerinde ciddi tereddütleri vardır. Profesör, bu konuda Editör'ün fikrini almayı uygun görmüştür" (Acar 2019, 167).

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: İlk Sevda, Taksici, Telif Sorunu Yaşayan Kadın Yazar, Pembe Melek (Felsefe asistanının sevgilisi), Editör'ün dedesi, Editör'ün babası, Editör'ün annesi, Editör'ün kız kardeşi, Onkolog, Mimar, Duraktaki Yaşlı Kadın vd.

Öykü

Editör'ün Yazara Dert Dinleme Uzmanı Başlıklı Eserini Emanet Etmesi Anlatının başkarakteri olan Editör'le, onun intihar etmeden önce yazmış olduğu kitabı hediye ettiği Yazar, aynı kahvede zaman geçirmektedirler. Yazar, Editör'ün tavırlarından, davranışlarından ve kişiliğinden onun iyi bir karaktere sahip olduğu kanısına varmış ve onunla tanışmak istemiştir. Kahveye gelen çoğu kişi Editör'e derdini anlatmaktadır. Editör de derdini anlatan kişileri sabırla ve dikkatli bir şekilde dinlemektedir. Sürekli başkalarının yaşadığı sorunları dinleyen başkaraktere "Dert Dinleme Başkanı" adı verilmiştir. En sonunda Yazar Editör'ün oturduğu masaya gider ve onunla tanışır. Kısa sürede aralarında samimi bir ilişki kurulur. Günlerden bir gün Editör kahveye elinde bir defterle gelir. Editör Yazar'a defteri hediye eder ve kendi ölümünün ardından defterle istediği şeyi yapabileceğini söyler. Romanı inceleyen Yazar Editör'ün anlatılarına hayran kalır. Kendisi de yazarlık yaptığı için kitabı Editör'ün ölümünün ardından kendi adıyla yayımlatmayı bile düşünür. Fakat Editör'ün anlattığı hikayelerden ve kişiliğinden oldukça etkilenmiş olan Yazar, eseri kendi yazdığı "Takdim" ve "Takdimci" adını verdiği bölümleri ekleyerek yayımlatmaya karar verir.

Yaşlı Kadının Editör'e Derdini Anlatması Ardından "Rastlantılar ve Çağrışımlar" adlı ilk bölüme geçilir. Bir yayınevinde basılacak olan eserlerin düzeltmenliğini yapan Editör, vırvırcı bir yazarın kitabıyla ilgilenmektedir. Sabahın erken saatlerinde uykusunu iyi alamamış bir halde otobüs durağına giden Editör yaşlı bir kadınla karşılaşır. Yaşlı kadın Editör'e ailevi ilişkilerini ve çocuklarının kendisine bir bakıcı tutmak istediklerini anlatır. Bir bakıcıyla yaşayacak olan yaşlı kadın evine yeni dolaplar ve raflar yaptırmaya karar vererek marangozla görüşür. Marangoza yapacağı eşyalar için kaparo ödenir. Eve yerleşecek olan bakıcının gelmesine az bir süre kalmıştır fakat marangoz zamanında bitireceğine söz verdiği hiçbir eşyayı getirmemiştir. En sonunda marangozun dükkanına gidildiğinde dükkanın kapatılmış olduğu ve marangozun kaparoyu geri vermeden kaçmış olduğu anlaşılır. Yaşlı Kadını dinleyen Editör'ün de geçmişte bir marangozla yaşamış olduğu anı aklına gelir. Otobüse bindikten sonra Editör başına gelen hikayeyi düşünür.

Editör'ün İlk Eşiyle Tanışması Zamanının çoğunu kitap, dergi ve gazete gibi basılı yayınları incelemekle geçiren Editör'ün evi oldukça dağınıktır. Editör evine; kitaplarını, dergilerini ve gazetelerini koymak için yeni raflar ve kitaplık yaptırmaya karar verir. Yayınevinde canhıraş bir şekilde çalışan ve yayımlanacak olan eserleri basıma hazırlayan Editör'ü bir kadın ziyaret eder. Bir roman yazmış olan kadın Editör'e, eserini yayımlayabileceği en iyi yayınevinin burası olduğunu duyduğunu ve eserini yayımlatmak istediğini söyler. Türk Dil Kurumu'yla bazı sorunlar yaşayan Editör, yayınevine getirilmiş olan eserleri dikkatli bir şekilde inceler ve basılacak olan eserlerdeki imla hatalarını düzeltir. İlk romanını yayımlayacak olan kadının güzelliğinden etkilenmiş olan Editör, yirmi gün sonra romanın yayımlanacağını haber verir. Kadınla Editör arasında bir yakınlaşma olur ve ikili birlikte yemeğe çıkarlar.

Editör'ün Evlenmesi ve Marangoz Tarafından Dolandırılması İlk romanını yayımlayacak olan kadının ebeveynleri İnsanlar Hakları Komisyonu'nun Evrensel Planda Araştırma dairesinde çalışmaktadırlar. Sürekli yurt dışında bulunan ve birbirinden farklı ülkeleri gezen çift, doğacak olan kızlarını bir Avrupa ülkesinde dünyaya getirmişlerdir. Birçok ülke gezmiş olan kadın karakter üniversitede Siyaset Bilimleri bölümünde okumuştur. İlerleyen dönemlerde halka ilişkiler alanında eğitim aldıktan sonra Dil ve Edebiyat alanına yönelmiştir. Kadının ebeveynleri birbirlerinden ayrılmış olsalar da onunla ilgili alınacak her kararı eski eşler birlikte vermişlerdir. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda Buluşup Danışma Raportörlüğü yapmış olan kadın, daha sonra yapmış olduğu işten ayrılarak yazarlığa yönelmiştir. Birlikte evlenmeye karar veren kadınla Editör'ün hayatında kadının annesinin oldukça önemli bir yeri vardır. Uluslararası siyaset alanında önemli işler yapmış ve

çalışkanlığıyla tanınan kadının annesine "Evrensel Kokteylci" adı verilmiştir. Uzun yıllar her türlü gericiliğe karşı mücadele vermiş olan kadın karakter, ülkesindeki geri kafalı insanlara asla katlanamamaktadır ve ilerici değerlerden yana taraf alır. Siyasi alanda iktidara gelmiş olan "ortanın solu" anlayışını ikiyüzlülükle itham eder. Yeni evlenmiş olan çift eve kitaplık ve raf yaptırmak için marangozla görüşür. Duvardaki bir resmi ve şiir dizesini gören marangoz resimdeki yazarı tanıdığını söyler. Fakat Editör marangozun söylemlerinden onun aslında yazarı tanımadığını anlar. Editör marangoza yapılacak olan kitaplık ve raflar için gerekli ücreti öder. Fakat aradan uzun bir zaman geçmiş olmasına rağmen kitaplık ve raflar çiftin evine teslim edilmemiştir. Marangoz dükkanına giden Editör, işyerinin kapatılmış olduğunu ve dolandırıldığını fark eder. Önemli yerlerde tanıdıkları olan ve sözü geçen bir kişilik olan Evrensel Kokteylci damadının başına gelenleri öğrenir.

Editör'ün Kayınlarının Yanında Ötekileşmesi Damadının mağdur olmasını istemeyen kadın karakter, kendi tanıdığı bir marangozu evli çiftin evine gönderir ve gerekli kitaplıklarla rafların yapılmasını ister. Editör, eşinin ve kayınlarının Avrupai yaşam tarzına ayak uydurmakta epeyce zorlanır. Bürokratların ve iş insanlarının bulunduğu davetlere ve balolara katılmak durumunda kalan Editör kendini bir yabancı gibi hisseder. Katıldığı davetler sırasında Editör, etrafındaki kişilerin konuşmalarını dinler. Orta sınıfa ve üst sınıfa mensup olan karakterler toplumdaki fazlasıyla kopuk görünmektedirler. Yayınlanan kitaplardan, sanat eserlerinden ve ideolojik meselelerden konuşan katılımcılar her ne kadar sosyal konular hakkında bilgili gibi görünseler de toplumsal gerçeklikten oldukça uzaktırlar. Yapılan entelektüel sohbetler, tartışmalar ve eylemler onlar için vicdani bir boşalma yolu gibi görünmektedir.

Editör'le Eşinin Boşanmaları Editör'ün eşinin yayımlanmış olan kitabı beklenen aksine çok satılmıştır. Editör, popülizme kapılmış olan toplumun, satın alma eğilimlerini anlamakta oldukça güçlük çeker. Toplumda var olan yarı aydınları incelemiş ve onlar hakkında bir kitap yayımlamış olan yazar, toplumsal gerçeklikten uzak ve Batı özentisi tiplere "Yerli Ecnebiler" adını vermiştir. "Yerli Ecnebiler" her ne kadar eğitilmiş, kültürlü ve donanımlı kişiliklere sahip olsalar da toplumun gerçek özelemlerinden, beklentilerinden ve gerçekliklerinden oldukça uzaktırlar. Yayınlanan kitabın beklenenden çok fazla satılmış olmasının ardından Editör'le eşi boşanır. Evrensel Kokteylci kızını İnsanları Hakları İnceleme Komisyonu'nda çalışan bir adamla evlendirir. Yeni evlenmiş olan çiftin bir süre sonra çocukları olur ve yurt dışında yaşamaya başlarlar. Editör'ün eski eşi ve kayınvalidesi, gerçekleşen yeni evliliğin ardından kariyerlerinde hızlıca yükselirler. Bu durum özellikle orta sınıfa mensup olan ailelerdeki Nepotizmi açık bir şekilde gösterir.

Yarı Aydın Kadınların İkiyüzlülüğü Kitap fuarlarında toplanan kadın yazarlar feminizm üzerine ciddi tartışmalar yaparlar. Kadın Yazarlar Derneği'nin düzenlemiş olduğu fuarda hiçbir eril katılımcı yoktur. Kadının toplum içindeki durumu üzerine ciddi tartışmalar gerçekleşir fakat yanlışları düzeltmek konusunda hiçbir adım atılmaz. Erkekleri ve erilliği eleştiren Feminist kadınlar, eleştirdikleri şeyleri aslında tamamen taklit etmektedirler. Kariyerçilik, ekonomik ve cinsel özgürlük peşinde koşan orta sınıfa mensup kadın Feministler, kadınların gerçek sorunlarını umursuyormuş gibi görünseler de bu konuda herhangi bir atılımda ya da eylemde bulunmazlar.

Evrensel Kokteylci'nin Geçmişi ve Kültür Karmaşası Evrensel Kokteylci'yle, deniz kenarında bulunan bir kahvede buluşan Editör onunla sohbet etmeye başlar. Kadının babası Tapu Müdürlüğü'nde memurdur. Annesiyse babasının ikinci eşidir. Babası ilk eşinden, erkek çocuk dünyaya getirememiş olduğu için ayrılmıştır. Erkek çocuk sahibi olmak isteyen baba bir süre sonra istediği şeye kavuşmuştur. Evrensel Kokteylci'nin annesi meslek yüksekokulundan mezun kentli bir kadındır. Kızının başkalarına muhtaç bir halde yaşamamasını istemeyen anne onu okuması için kente göndermiştir. Ailenin gözdesi olan erkek çocuk gördüğü ilgiyle epey şımartılmıştır. Evrensel sosyal danışmanıysa kültürdeki köklü değişim üzerine konuşur. Popülist kültürün, eskiyle yeniye harmanlayarak yeni bir sanat türü çıkarma çabası, eksileri ve artılarıyla değerlendirilir. Rock müziğinin tasavvuf kültürüyle birleştirilmeye çalışılması üzerine durulur. Ardından evrensel sosyal danışmanı Editör'ün sabrını ve empati yeteneğini över. Zira dünyanın onun gibi dert dinleyebilen insanlar sayesinde kurtulabileceğine inanmaktadır.

Kültür Karmaşası ve Ataerkil Toplumun Olumsuzlukları Ardından yeniden davetlere ve partilere dönülür. Editör, eski eşinden, eski eşinin kocasından, çocuklarından ve eski kayınvalidesinden yeni haberler alır. Kariyerlerinde hızlıca ilerlemiş olan aile bireylerinin maddi durumu oldukça iyidir. Fakat Editör'ün eski eşiyle onun yeni kocasının ilişkileri çıkmaza girmiş ve boşanma aşamasına gelmişlerdir. Eski eşinin kocasıyla zaman zaman mektuplaşan Editör, değişen sanat ve

kültür anlayışı üzerine tartışılır. Tasavvuf ve rock müziğiyle harmanlanarak oluşturulan yeni sanat türü toplum tarafından hayli ilgi görmüştür. Davetlerden birine katılmış olan Editör, yeni evlenmiş olan büyük komite üyesinin Balkanlı Kültür Danışmanı Kadın'la birlikte olduğunu konuşulduğunu duymuştur. Söylentilere göre kadın, komite üyesinin metresidir ve kadın bakiredir. Editör, mevcut yasaların bu durumla ilgili herhangi bir yaptırım uygulayıp uygulamamaya elverişli olup olmadığını sorgular. Kadının toplumdaki yeri derinlemesine sorgulanır. Özellikle orta sınıfa mensup olan erkeklerin metres tutma düşkünlüğü ve geneleve gitmeleri ağır bir şekilde eleştirilir. Söylentilere göre komite üyesiyle kültür danışmanı olan kadın on yıl boyunca dost hayatı yaşamışlardır. Toplumsal yapıda ataerkil normların baskın gelmesi eşitsizliğe ve adaletsizliğe yol açmaktadır. Bu durum söz konusu edilen olayla çarpıcı bir şekilde örneklendirilir.

Editör'ün Huzurevi Açması ve Huzurevinin Kapanması "Çağrışım ve Sezgiler" adını taşıyan ikinci bölümde Editör'ün bir taksiiye bindiği görülür. Taksiiye binen Editör, geçmişte ailesinin evinde çalışan hizmetçiye nasıl kötü davranıldığını hatırlar. Editör, evlerinde çalışan hizmetçiye ne zaman kötü davranılsa utancından bir yerlere saklanmıştı. Editör'ün büyükbabası, imparatorluk döneminde Darülfünunda Hukuk eğitimi almış ve hakim olmuştur. Editör'ün babası da büyükbabanın gittiği yolu takip ederek avukat olmuştur. Hayatı boyunca büyükbabasından kimseyi incitmemesi konusunda telkin edilmiş olan Editör, insanları üzmemek için elinden geleni yapmaktadır. Eski bir ilkokul öğretmeni olan taksici, ailesinin ve yatalak durumdaki babasının ihtiyaçlarını karşılayabilmek için taksicilik yapmaktadır. Taksici babasını bir huzurevine yerleştirmek istemektedir. Taksicinin telefon numarasını alan Editör, geçmişte dedesinden kalmış olan çiftliği huzurevine dönüştürmüştür. Fakat uzun süre huzurevinde kalmak isteyen hiç kimse bulunamamıştır. Taksiciye babasıyla ilgili müjdeli haberi vermek isteyen Editör, onu telefonla arar. Fakat taksicinin babası kısa bir süre önce vefat etmiştir. Editör'ün yatalak babayı huzurevine taşıma hayali suya düşer. Ardından bir süre yayımcılık işleriyle uğraşan Editör'ün huzurevi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeni açılacak olan kız meslek lisesinin pansiyonu yapılmak istenir. Etrafta genç kızların dolaşacak olmasından ve onların eğitim olacak olmalarından memnun olan Editör, bakanlığa dört yıllığına binayı kiralar. Fakat aradan geçen dört yılın ardından huzurevi tanınmaz hale gelir.

Editör'ün Yayınevinde Çalışmaya Başlaması O dönemlerde "küçükbey" olarak anılan Editör, ailesinden kalan mirasın tükenmesi üzerine başkaları tarafından mirasyedi biri olarak anılmaya başlamıştır. Üniversitenin Dil ve Edebiyat bölümünü bitirdikten sonra askerlik görevinden kurtulabilmek için üniversitede asistanlık yapmaya ve insanbilimi üzerine doktora tezi yazmaya başlamıştır. Daha sonra eski bir üniversite arkadaşı sayesinde onun kurmuş olduğu yayınevinde editör olarak çalışmaya başlamıştır.

Kadın Yazarın Telif Sorunu "Sezgi ve Kuşkular" başlığını taşıyan dördüncü bölümde çevirdiği eserle ilgili telif sorunu yaşayan seksenli yaşlarındaki bir kadın yazarın düşünceleri ve yaşamışlıkları aktarılır. Birçok yayınevinde oyun incelemeleri ve çevirileri yayımlanmıştır. Son zamanlarda Dört Oyun adındaki yabanc bir eseri Türkçeye kazandırmış olan kadın yazar, eser niteliksiz bulunduğu için hiçbir yerde yayımlanmamıştır. Fakat Editör'ün çalıştığı yayınevi kadın yazarın çevirisini yayımlamayı kabul etmiştir. Kadın yazar, edebi çeviri yaparken dikkat edilmesi gereken püf noktalara ve telif haklarında yaşanan sıkıntılara değinir. Editör kadın yazara, eserin daha önce başka bir çevirmen tarafından Türkçeye aktarıldığını ve eserin basılmış olduğunu söyler. Kadın yazar söylentilere karşı çıkar ve söz konusu edilen kadın çevirmenin çevirisini beğenmediğini söyler. Editör, yaşlı kadın yazarı Dört Oyun'un editörüyle yüzleştirir. İkili arasında geçen tartışmanın sonunda herhangi bir sonuç alınamaz. Karşılaşmış olduğu küçümseyici tavır karşısında yaşlı kadın yazar, yapmış olduğu çeviriyi çantasına koyarak yayınevini terk eder. Yaşlı kadın yazar, ayrımcılığa maruz kaldığını ve yayınevinin Tevratçı bir politika güttüğünü düşünmektedir.

Editör'ün Birlikte Yurt Dışına Çıktığı Arkadaşıyla Sorun Yaşamaması Daha sonra Editör, birlikte yurt dışı seyahatine çıktığı Felsefe bölümünde asistan olarak görev yapan arkadaşıyla yaşadığı huzursuz edici anısını hatırlar. İkili üniversiteyi aynı fakültede tamamlamış ve bitirme tezlerini de birlikte hazırlamışlardır. Bir arkadaşının daveti üzerine Editör yurt dışına çıkmaya karar verir. Editör'ün yurt dışına çıkacağını öğrenen felsefeci arkadaşı onunla birlikte gelmek ister. İki hafta boyunca felsefeci arkadaşıyla seyahat etmek zorunda kalmış olan Editör, yaşamış olduğu tecrübe sırasında arkadaşının tavırlarından oldukça rahatsız olmuştur. Felsefecinin düşüncesiz ve bencilce davranışları Editör'ün tanıdıkları karşısında mahcup duruma düşmesine sebep olur. Felsefeci "Pembe Melek" adındaki sevgilisine bir parfüm hediye almak istemiş fakat yeterli miktarda parası olmadığı için

Editör'den borç para istemiştir. Felsefecinin bu isteği bardağı taşıran son damla olur ve Editör arkadaşına borç para vermeyi kabul etmez.

Editör ile Profesör'ün Bilimsel Alanda Yapılan Çalışmaları Eleştirmeleri Yayınevinde yapılan boya ve badana çalışmalarından dolayı etrafı kaplayan sentetik kokusundan rahatsız olan Editör, düzeltmenliğini yaptığı kitaplarla birlikte evine gider. Boya kokusuna karşı alerjisi olmasından ve birçok kitabın editörlüğünü yaptığından dolayı oldukça huysuzdur. Sıcak havalardan bunalan Editör, daha rahat ve serin bir ortamda çalışmak için sahil kesiminde bulunan Tost Simit adlı mekana gider. Mekanın genel müşteri skalası öğrencilerden ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Tarih alanında çalışan profesörü ve onun bir takım dosyalarla uğraştığını fark eden Editör, kendini belli etmeden bir masaya oturmak için hareketlenir. Fakat Profesör Editör'ü fark eder ve onun ceketini çekerek ilerlemesine engel olur. Profesör Editör'ü masasına davet eder ve ikili tarih, edebiyat ve akademik araştırmalar üzerine sohbet etmeye başlarlar. Sosyal Tarih Kulübü adındaki bir araştırma ve inceleme merkezinde çalışan Profesör; tarihsel değişim ve dönüşümler ve kriz zamanları üzerine araştırma yapmaktadır. Son zamanlarda "Padişahlıkta Fitne ve Kıyamın Durumu Hukuk, Kitabeler, Kütüphane Araştırmaları" adlı bir eser üzerinde çalışmaktadır. Mensubu olduğu kulüp vasıtasıyla birçok çalışmaya katılmış olan Profesör, Öz Türkçe hareketiyle birlikte uydurma kelimelerin çıkartılmasından, Türk Dil Kurumu'nun dili sürekli olarak değiştirmeye çalışmasından ve yapılan bazı bilimsel çalışmalardan oldukça rahatsızlık duymaktadır. Hayatta karşılaştığı her olaya ve olguya şüpheci ve nesnel bir gözle bakmaya çalışan Profesör, insanların ideolojik saplantılarını eleştirir. Ona göre bir bilim insanının hiç bıkmadan ve usanmadan sürekli olarak gerçeği araması ve eleştiri yapması gerekmektedir. Fakat ideolojiler gibi eleştiri de batılı medeniyetlerde gelişmiştir. Anadolu toplumunun yeterince eleştiri yapmamasını ve bilimsel çalışmalara yeterli önemi ve özeni göstermiyor olmasına sitem eder. Bunun yanında Profesör, bir yazar arkadaşının kaleme almış olduğu Edebiyat Teknemizin Çöküş Romanları adlı inceleme eserinden bahseder. Editör, edebiyat sanatını tarih biliminden daha gerçekçi ve bütüncül bulmaktadır. Zira tarih biliminde olaylar açık ve somut bilgilerle verilmektedir. Fakat edebiyat sanatı tarihsel olayları kişiyi ya da toplumu temel alarak çok daha derinlemesine irdelemektedir. Böylece yaşanmış olan tarihsel olayların nedenleri ve sonuçları daha iyi anlaşılmaktadır. Editör, yazarın kaleme almış olduğu inceleme kitabının yanında Türk Dil Kurumu'nun sürekli yapmış olduğu dilin kullanımındaki değişimleri de eleştirir. Bir editör olarak imla kuralları onun için oldukça önemlidir. Fakat Editör, kurumun yapmış olduğu değişiklikleri anlamakta zorlanır. Aynı zamanda yapmakta olduğu işten de biraz sıkılmış olduğu görülür.

Profesör'ün Acılarıyla Dolu Geçmiş Tost Simit'te karşılaşmalarının ardından bir süre sonra Profesör, Editör'e bir konuda danışmak amacıyla yayınevine gider. Profesör Editör'e terasa çıkıp bir şeyler içmeyi önerir. Sosyal Tarih Kulübü'nün kurucu üyelerinden biri olan Profesör, kurumun düzenleyeceği çalıştayda sunulacak olan bildirilerin kitap halinde yayımlanması konusunda genel değerlendirme çalışması yapmaktadır. İlk üç bildiriye incelemiş olan Profesör, çalışmaları her ne kadar özgün ve nitelikli bulmuşsa da Padişahlıkta Fitne ve Kıyam adlı çalışmanın yayımlanması konusunda bazı çekinceleri vardır. Profesör, çalışmada bazı intihaller olduğunu tespit etmiş ve Editör'ün çalışmayla ilgili fikirlerini almak istemiştir. Otuz yıl önce Profesör'ün başarılı bir doçent olan eşi, hazırlamış olduğu Mahalle ve Mahalleleşme Nedir? başlıklı çalışmasıyla yurt dışında bile büyük ilgi görmüştür. Aynı zamanda doktora tezi hazırlayan bir öğrencisinden esinlenerek Arızalı Aydınlığımız adlı bir eser daha yayımlamıştır. Eserlerin yayımlandığı dönem askeri darbelerin ve olağanüstü hallerin yaşandığı bir dönemdir. Kültürel İnceleme - Araştırma Derneği'nin çalışmalarla ilgili yaptığı incelemeler sonucunda eserlerin çalıntı olduğunu ima eden bir yazı yayımlanmıştır. Söz konusu edilen yazıyı yazan kişi, çiftin tanıdıklarından biri olan ve edebiyatla ilgilenen pipolu profesördür. Pipolu profesör, sivil kıyafetlerle dolaşan bir teğmenin ricası üzerine eserin çalıntı olduğuyla ilgili bir yazı yazmıştır. Kısakançlık sonucu atılan iftira karşısında doçent, ismine leke sürmüş olan kişilerden intikam almak ister. Mevcut askeri otoriteden, eserin yazarının cezalandırılacağına yönelik bazı sinyaller verilir. Profesör, her ne kadar eşini sakinleştirmeye çalışsa da doçent oç almanın yollarını arar. Bunun sonucunda bir gün kaldırımında yürürken bir araba tarafından ezilerek hayatını kaybeder. Profesör, Padişahlıkta Fitne ve Kıyam adlı bildiriye kusurlu değerlendirmesi yapması durumunda pipolu profesörden intikam aldığına düşünüleceğine inanır. Dolayısıyla Profesör söz konusu esere "kararsız" notu düşmeye karar verir. Profesör'ün acı hatıralarını dinleyen Editör, kendi dedesinin ve babasının maruz kalmış olduğu haksızlıkları hatırlar.

Editör'ün İlk Sevdasını Trajik Bir Şekilde Kaybetmesi Profesör'ün yanından ayrılmasının ardından Editör derin düşüncelere dalar. Geçmişte toplumcu ideolojilerin savunuculuğunu yapmış ve bu doğrultuda birçok eyleme katılmış olan Editör, Profesör'ün bireysel sorunlarını anlatmış olmasını

bencilce bulur. Acılara Tutunmak ve Yorgun Demokrat şarkılarını dinleyen Editör, bu şarkıların içinde bulunduğu durumu anlattıklarına inanmaktadır. Kaleme almış olduğu şiir kitabını ve romanı yayımlamak isteyen Editör, eserlerinin başkalarının nezdinde nasıl karşılanacağını merak eder. Dil ve Edebiyat bölümünde okuduğu dönemlerde şiir kitabını kaleme almış olan Editör ilk aşkını aynı dönemde yaşamıştır. İlk sevdanın annesi vefat etmiştir ve babasıysa onkologdur. Fakültede yabancı dil öğrencisi olan ilk seveda Editör'le tanışır ve ikili birbirlerine aşık olurlar. Sevgilisiyle birlikte dedesinin çiftliğine giden Editör, ömrünün en mutlu günlerini geçirmiş ve hislerini bir deftere not almıştır. Aileler tanışır ve Editör aşkın toplumsal yıkımı önleyen en büyük güç olduğunu düşünmeye başlar. Fakat kısa bir süre sonra ilk seveda onkolog babasıyla birlikte yurt dışına gider. Baba kızının kanser olduğunu herkesten gizlemiş ve kızının son zamanlarını mutlu bir şekilde geçirmesini istemiştir. İlk seveda hayatını kaybeder.

Editör'ün, Yayıncılık Alanında Karşılaştığı Entrikalardan Dolayı Eserlerini Yayımlatmamış Olması

Daha sonraki dönemlerde yazarlığın yanında editörlük yapmaya başlayan başkarakter, bir roman yazarıyla tanışır ve ikili samimi bir arkadaşlık ilişkisi kurar. Edebiyat ve Mimaride İnşaat adlı bir eser yayımlamış olan yazar, en çok satanlar listesinin sondan üçüncü sırasına yerleşir. Elde edilen parayı ikili hoş vakit geçirmek için harcar. Daha sonra İnşaat Yatırım adlı bir roman yayımlayan yazar, kuzey yaylalarındaki şirket dinlenme evlerinin doğuş ve bitişini anlatmıştır. Eserin özel sektör tarafından sakıncalı bulunması üzerine kitabı yayımlayan yayınevini bir banka satın alır. Daha sonra yayınevini satın alan banka yazarın prestijini sarsacak bir dizi faaliyette bulunur. Yayıncılık alanında bu gibi olumsuz durumlarla ve olaylarla karşılaşmış olan Editör, kaleme almış olduğu eserleri yayımlamaktan vazgeçer. Eseri yayımlatmaya karar veren Takdimci Editör'ün yayınevine gitmiştir. Onun masasındaki çekmeceleri karıştıran Takdimci Editör'ün şiir kitabını bulur. Eser Editör'ün bir şiiriyle son bulur.

Temalar

Kültür 1980'li yıllardan itibaren anamalcı iktisadi dizgenin bütün dünyaya egemen olmasıyla birlikte Postmodernist anlayış ve popülist kültür bütün dünyaya hakim olmuştur. Sınırların ortadan kalkması ve ideolojik savaşların sona ermesiyle birlikte dünyanın değişik yerlerindeki sanat anlayışı hibritleşmiştir. Anlatıda ironik bir üslupla ifade edilen rock müziğiyle tasavvuf kültürünün harmanlaması durumu yaşanan kültür karmaşasını açık bir şekilde ifade etmektedir. İnsani değerlerin yitirilmesi, inançsızlığın egemen olması ve meta ile sermayenin tek insani değer haline gelmesiyle birlikte dönemin aydınlarının kaleme almış oldukları edebi yapıtlar niteliksizleşmiştir. Niteliksiz yazarların çoğalmasıyla birlikte kaleme alınan eserlerdeki ifade zayıflığı, yanlış kelimelerin kullanılması ve imla kurallarına dikkat edilmemesi de eserde eleştirilen durumlardan yalnızca biridir. Kültürel etkinliklerdeki yozlaşma ve bilimsel camiadaki kişisel çekişmeler toplumun kültürel anlayışının bozulmasına neden olmuştur. Anlatının başkarakterleri olan Dert Dinleme Uzmanı, gençlik yıllarında bir şiir kitabı ve daha sonra da bir roman kaleme almıştır. Fakat yayıncılık alanındaki entrikalara ve yozlaşmaya birebir şahit olmuş olan başkarakter eserlerini yayımlamama kararı almıştır. Dert Dinleme Uzmanı adlı romanının müsveddelerini Takdimci'ye vermiş ve hayatı sonra erdikten sonra defterle isteği şeyi yapabileceğini söylemiştir. Kültürel alanda yaşanan yozlaşma başkarakterleri bunalıma sürükleyen önemli etkenlerden biridir.

Çatışma Ağaoğlu'nun *Dar Zamanlar* adını verdiği üçleme romanında da sıklıkla üzerinde durduğu askeri darbeler ve siyasi entrikalar izlekleri *Dert Dinleme Uzmanı* adlı romanında da irdelenmektedir. Romanın ilk yarısında Editör'ün kayınvalidesi olan Evrensel Kokteylci İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda çalışmaktadır. Evrensel Kokteylci, her askeri darbeye mevcut yasaların değişmesini şiddetli bir şekilde eleştirir. Askeri darbeler ve siyasi komplolar anlatıda yer alan birçok karakter tarafından farklı şekillerde eleştirilir. Toplumun mensubu olan her bireyin etiketlenmesi ve fişlenmesi dönemin en büyük sorunlarından bir tanesidir. Profesör'ün eşi olan doçent, Mahalle ve Mahalleleşme, Arızalı Aydınlarımız adlı çalışmaları nedeniyle dönemin mevcut siyasi iktidarı ve komutanları tarafından fişlenir. Pipolu profesör yazmış olduğu bir yazıda doçentin kaleme almış olduğu çalışmaların çalıntı olduğunu ima eder. İftiraya maruz kalan doçent, adını lekelemeye çalışan kişilerden intikam almak ister. Profesör, doçent eşinin aksine uzlaşmacı bir tavır takınmayı tercih eder ve eşini sakinleştirmeye çalışır. Fakat eylemleri ve tavırlarıyla dönemin egemen güçlerini rahatsız eden doçent bir araba tarafından ezilerek hayatını kaybeder. Faili meçhul bir cinayete kurban gitmiş olan doçentin katilleri bulunamaz. Dönemin siyasi otoritesi ve anlayışı yazarın sözcülüğünü yapan yazar tarafından eleştirilir: "Cumhuriyetimizin sözde laikliğine sınımsız sarılmış, laikliğimiz elden gidiyor

diyerek ordumuza sevdalarını terennüm eden sözde ortanın solu – ne demekse – kadın profesörden çikma kadın milletvekil(ler)imiz nerdee, benimki nerde...” (Ağaoğlu 2014, 48).

Kimlik Eserde yer alan hiçbir karakterin özel ismi bulunmamaktadır. Eserin başlangıcında Ağaoğlu bu durumla ilgili şu ifadelere yer vermiştir: “Hile, desiselerin oyunbazlıkların en berbati olup bizzat kendi neftimizin kandırılması, baştan çıkarılmasıdır diye buyurmuşlar servetifünuncuların sembolik şair ve özdeyişler yazarı Cenap Şahabeddin Beyefendi: Manastır doğumlu (1870). Ölümü beyin kanamasındanmış. Bakırköy mezarlığında gömülüdür (1934). Bundan böyle bütün sayfaların satırlarında romanlara mahsus insan, zaman ve mekan adları beklenmeye...” (Ağaoğlu 2014, 6). Postmodernizmin ve popülist kültürün bütün dünyaya egemen olmasıyla birlikte bireylerin özgün kişiliği ortadan kalkmıştır. Artık insan bitmek tükenmek bilmez bir şekilde iletişim araçlarının ve mevcut egemen kültürün ve bilincin güdümüne girmiştir. Kendini inşa edememiş, çevresinde olup biten olayları sürekli olarak sorgulamamış ve olguları kendi zihninin süzgecinden geçirmemiş olan her birey başkalarının kötü birer taklidi olmaktan öteye geçemez. Bu durum eserde özellikle Profesör tarafından dile getirilir. Bireylerin unvanlarına göre isimlendirilmeleri de dönemin baskın anlayışını ortaya koyan en önemli unsurlardan bir tanesidir: “Yine eşinin annesi üzerinden başlayan bir başka eleştirinin ise, toplumdaki “etiketlerin” önemi olduğu söylenebilir. Roman boyunca kullanılan karakterlerin isimsiz olması, yazarın bu kişilerin unvanları, meslekleri ve aldıkları eğitimi onlara hitap etmek için kullanmasını sağlar. Bu durum da, belli noktalarda bariz şekilde yazarın bunlara atfedilen önemi hicvetmesine olanak tanır” (Vakıf12). Bunun haricinde özellikle toplumun orta ve üst sınıflarını oluşturan yarı aydın bireylerin yaşadıkları düşünsel tutarsızlıklar da yaşanan kimlik kargaşasını göstermektedir. Dönemin Feminist kadınları, ataerkil normların baskın olduğu toplumsal yapı ve nesnellikten uzak olan bireyler eser boyunca ironik bir üslupla eleştirilir.

Izdirap Toplumsal, siyasal ve iktisadi yozlaşma, entrikalar, güç savaşları, ikiyüzlülük ve insani değerlerin yitirilmesi derin bir duyarlılığa sahip olan Editör gibi karakterlerin varoluşsal bunalımlar yaşamalarına sebep olurlar. Çalışma hayatında birçok entrikayla ve yozlaşmayla karşılaşmış olan Editör, icra ettiği meslekten bir süre sonra neredeyse tamamen soğumuştur. Bilimsel alandaki kişisel rekabetler, siyasal alandaki güç savaşları, askeri darbeler, iyi niyetin suiistimal edilmesi, yarı aydınların ikiyüzlülüğü, insanların umursamazlığı, kültürel yozlaşma ve bireysel hayatında yaşamış olduğu bazı trajik olaylar Editör’ü intihar etmeye sürükleyen nedenlerden bazılarıdır. Üniversite yıllarında tanıştığı ilk sevdasını kanser hastalığı yüzünden kaybetmiş olan Editör, hayata tamamen küsmemiş olsa da derin bir travma yaşamıştır. İlerleyen yaşlarında kendini kişilik olarak istediği gibi inşa edememiş olduğunu keşfeden Editör, kendinden nefret etmeye başlamıştır. “Çocukluk yıllarında, annesinin evde çalışan kişilere bağırmasından büyük bir utanç duyan editör, annesinin bu tavrı nedeniyle yaşadığı utançtan bahseder. Roman boyunca, kendisini dolandıran marangozdan, babası hasta olan taksi şoförüne kadar, diğer karakterlere yaklaşımında da bunun etkileri görülebilir. Bir taraftan “mirasyedi” olmanın yarattığı suçluluk duygusu, bir taraftan kendisine hizmet edilmesinin onda yarattığı rahatsızlık, günlük hayatında uğraştığı daha “entelektüel” fikirlerle de ters düşer. 232. sayfada yer alan bu alıntı, Dert Dinleme Uzmanı’nın günlük hayatında yaşadığı sıkıntılarının bir özeti olarak değerlendirilebilir” (Vakıf12).

Kişi İncelemesi

Editör (Dert Dinleme Uzmanı) (Açık/Duygusal) Romana adını veren başkarakterin anıları, düşünceleri ve izlenimleri eserin temel anlatısıdır. Anlatının başkarakteri olmasının yanında numaralandırılmış olan bölümlerde benöyküsel anlatıcı konumundadır. Ellili yaşlarında olan erkek karakter Avrupa’dan sürgün edilmiş varlıklı bir aileye mensuptur. Genç yaşta ailesini ve ilk aşkını kaybettikten sonra yayınevlerinde düzeltmenlik ve editörlük yapmıştır. “Romana adını veren bu karakter, okuduğumuz metnin “yazarı” olarak aynı zamanda eserin “bakış açısını” da oluşturur. Romanda anlatılan her şey onun gözünden, onun perspektifine göre anlatılsa da, Dert Dinleme Uzmanı kitap boyunca yaşadıklarıyla ilgili nesnel bir yaklaşıma sahip gibi gözükür. Belli noktalarda hoşuna gitmeyen konuları eleştirse de, kendisini “haksız” gördüğü konuları dile getirmekten çekinmez” (Vakıf12). “Aslına bakılırsa, müşfik bir dert dinleme uzmanı rolündeki Editör, büyükbabasından süregelen “incitilirsene de incitme.” (Ağaoğlu, 2014, s. 113) öğüdünü kendi yaşamına tatbik etmiş gibi görünmektedir. Bunun yanında, her olay ve duruma karşı şefkatle yaklaşan Editör’de zamanın akışı içinde içsel bir nefret duygusunun ön plana çıkmaya başladığı göze çarpmaktadır. Bunda, bir türlü hafızasından silemediği ailesinin toptan yok oluşu vakasının doğrudan etkisi vardır. Yaşadığı deneyimler sonucu ondaki şefkat ve safiyet yerini adeta kendinden nefrete bırakmıştır. Bu

hal, bir süre sonra, metinde geçen “kendini kaybet, kendini kaydet” (Ağaoğlu, 2014g, s. 227) parolasıyla Editör’ü intihara sevk etmiştir” (Acar 2019, 157).

Dostane Anlatının başkarakteri okura seslenirken dostane bir üslup kullanır: “Noktası virgülü yerli yerinde elyazılarımla dolu bir defter işte. Okur bakarsınız; içinizden ne gelirse ona göre bir talih biçersiniz buna... Eğlenip gülmek, düşünüp kalmak, meraklarınıza merak eklemek ya da yırtıp atmak veya sizden başkalarının da ağız tatlarına sunmak tamamen size ait...” (Ağaoğlu 2014, 11).

Meşgul Bir yayınevinde editörlük yapan başkarakter, birçok kitabın düzeltmenliğini yapmaktadır: “Kitap yayın işlerinden birinde çalışmaktayım ya, işyerimin dolapları rafları tıklım tıklım. Okuyayım diye önüme yığılan hikaye ve roman dosyalarının haddi hesabı yok. Eh kendim de başka yerlerde çıkanlara bakıp şunu bir okusam, bunu bir okusam gibi meraklara sahibim; bir de bana gönderilen dergiler, kendi abone olduklarım; evim ev olmaktan çıkmış” (Ağaoğlu 2014, 22).

Dürüst İlk romanını yayımlatmak amacıyla yayınevine gelen kadından başkarakter çok etkilenir. İç-monologlar aracılığıyla bu durum başkarakter tarafından açık bir şekilde ifade edilir: “Nerdeyse mırıldanmaya çalışarak söyler gibi yaptın ve, “Bakınız, şunlar şunlar, şunlar... Hepsi de sizden çok önce başvurmuş bulunan yazarların dosyaları; ayrıca basıma gireceklerin düzeltileri falan... İşim çok. Yirmi gün sonra bir uğrayın bakalım,” dedin. Bir ay sonra, diyecekken ağızından yirmi gün fırlayıvermiştir; neden acaba? Meraktan meraktan meraktaaaan... Yaa, meraktanmış! Hadi ardan sefil adam. Kızı pek “hoş” bulmuştun da bundan” (Ağaoğlu 2014, 25).

Öz Eleştirel Anlatının başkarakteri gerekli durumlarda kendini eleştirmekten geri durmaz: “Öyle de oldu; ancak ona sürekli cahilin teki muamelesi kesmen, hep öyle tepeden bakman var ya, kızcağız kikirdeye kikirdeye: “Yani işte, doğru yol budur diii miii? Doğrunun doğrusu yol bu işte, budur diii miii?... ” der dururdu ya; sen bunu da minicik minicik cahilane başkaldırılar diye görüp geçmiş değil misin?” (Ağaoğlu 2014, 59).

Mütevazı Varlıklı bir ailede büyümüş olan başkarakter, evlerindeki çalışanlara hiçbir zaman büyüklenmemiştir ve onları aşağılayan aile üyelerinden utanmıştır: “Ayaklar baş olmaz, olabilemez, başlarsa asla ayak olabilemez imkan ve imkansızlıklarının fazlaca tartışılmasından olacak, haddini bilir bilmezlik sorunu da aklıma takılıp kalmıştır. Zaten baba evi yardımcıları, bahçevan ve uşaklarla çevrilip durmuşken bile içlerinden hiçbirine bir buyruk tonuyla, şunu getir, bunu götür diyememişim” (Ağaoğlu 2014, 99).

Sitemkar Kendi dertlerini hiç çekinmeden başkalarına anlatan ve sürekli dertlerinden yakınan insanlara sitem eder: “Elbette böylesi daha iyi, hele şu sentetik boyalara karşı alerjisi yüksek gözlerimden yaşlar kaşınısıyla dökülüp dururken... Evde her şey çabuk çabuk yolunda gitmektedir sanılmasın. Her yer mi böyle oldu, yoksa bizim memlekete has bir şey mi, insanlarımızın şundan bundan gocunmaları bitip tükenmemekte. Kısacası bir şikayet toplumu olup çıkmışızdır. Bazıları yaygın, bazıları şahıslara mahsus; şikayet, şikayet... Kendim de dahil” (Ağaoğlu 2014, 171-172).

Sıkılğan Yapmış olduğu işten, imla hatalarıyla dolu kitapları düzeltmekten ve Türk Dil Kurumu’nun dilin kullanımında sürekli olarak gereksiz değişiklikler yapmasından sıkılmıştır: “o kelime öyle değil, böyle yazılacak, hurda şu iki nokta üst üstelerin ne gereği var; bu yazarın cümleleri öyle uzun, öyle uzun ki, bitene kadar sözün anlamının ha deyince kavranması güçleşmekte” lerimle satırları yazıp çizip, bölüp ekleyip durmaktayım. Şikayet, şikayet...” (Ağaoğlu 2014, 172).

Karamsar “Pişmanlıklarıyla yuvarlanmakta olan hocam kadar yaşlanmadımsa da, usul usul oralara doğru meyledişlerim herhalde nefret hissiyatının bende de artık için için boy göstermeye başlaması demeye gelmekte, bu da yaşlılara has irade zayıflığının işaretlerini vermekte... Hele o takıntılar! İğrenç bir kasit tokatıyla ailece insanlık haklarımıza kasdedip seni karanlık bir kuyuya yapayalnız fırlatmaların dahi ötesinde, bu karanlık çukurun kederlerle dolması; kaderden de öteye zihninden çıkıp gitmeyen takıntıları perçinlemesi!” (Ağaoğlu 2014, 226).

Aşık Üniversite yıllarında tanıştığı ilk sevdasına en temiz duygularıyla bağlanmış ve onu her şeyden çok sevmiştir: “Ev kapıları önlerinde mis gibi, inceliklerle dolu öpüşmeler, yan yana uzanışlarda kokusunu taa iliklerime kadar çekmeler. Yatıp kalkmak yok. O kadar dokunulamamış gibi ki, öperken bile incitmekten korkmaktayım. Eskilerin, nostaljik dönemlerin derinliğine olduğu kadar naifliğine naif aşklarında bile böylesine zarif lezzetler olamaz. Ötekilerin sevda yazım ve çekimleri,

gösteri için kurgusal işler, sahici değiller. Biz, hoşuma gitse de gitmese de koklaşıyoruz "ne güzel şey bu"ların topunu birden" (Ağaoğlu 2014, 240).

*Talih*siz Ailesindeki fertlerin neredeyse tamamı esrarengiz bir şekilde hayatlarını kaybetmişler. Dönemin faili meçhul cinayetlerine başkarakterin ailesi üzerinden değinilir: "Babam, annem ve kız kardeşim üçübirlik arabayla çiftlikten buraya, yargıtaydaki bir duruşmada hazır bulunmaya gelmektedir. Kız kardeşim de, rastgele, asistanlık tezini savunmaya: Zihniyet ve zihniyet değişimleri... Sola döneceğine hızla sağa fırlayıveren bir pikabın altındalar." (Ağaoğlu 2014, 112) "Babamın darbeler nedeniyle Genel Kurmay Başkanlığına sürekli muhalefette bulunmuş olmasından ötürü kasten en yakınlarıyla birlikte ölüme mahkum kılınmasının davaları görülmüş ve aslında avukat beyin arabasını yanlış sürmesi nedeniyle bu kazanın vuku bulduğuna karar verilmişti." (Ağaoğlu 2014, 224).

Yazar (Takdimci) (Açık/Sosyal) Editör'le aynı semtte ikamet eden ve adı pek duyulmamış olan Yazar, Editör'le semt kahvesinde tanışır. Sık sık semt kahvesine gelen Editör'ü gözlemleyen Yazar onunla tanışmak ister ve bir gün cesaretini toplayarak Editör'ün oturduğu masaya gelir ve onunla tanışır. Bir süre sonra Editör Yazar'a, Dert Dinleme Uzmanı serlevhalı defterini verir ve hayatı sona erdiğinde defterle istediği her şeyi yapabileceğini söyler. Bu olayın ardından bir süre sonra Editör'ün hayatını kaybettiğini öğrenen Yazar defteri okur ve onu yayımlatmaya karar verir. Yazar, defterin başına "Takdim" ve sonuna da "Takdimci" başlıklarını taşıyan iki bölüm ekleyerek eseri yayımlatır. İşlevsel açıdan Yazar'ın anlatıda önemli bir görevi yoktur fakat Editör'ün eserini okura takdim etmesi ve onu yayımlatması eylemleriyle anlatıda yardımcı işlevine sahiptir. Yazar karakteri, Ağaoğlu'nun biçim konusunda Türk romanına kazandırdığı farklı unsurlardan ve tekniklerden bir tanesidir. Anlatı boyunca Yazar'ın kişiliği ve şahsi hayatı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Fakat onun Editör'ün ortaya çıkmasında, onun daha iyi tanınmasında önemli bir rolü vardır.

Duyarlı Semt kahvesinde Editör'ü gözlemleyen Yazar, onun sürekli olarak başkalarının dertlerini dinlediğini fark eder ve bundan dolayı üzüdür: "Şunu yaşaya/bunu yaşaya elli yaşını biraz burkularak kutlayıp altmışına doğru yol almaya başlamış durumda. Böylece artık kesinlikle Dert Dinleme Uzmanı diye anılıp durmakta. Sanki kendisinin dökülecek tek derdi olmamış, yokmuş gibi döner dolaşır, yatar kalkar, kim onu nerede nasıl görürse hemen yakasına yapışır; ayaküstündeyken bile olsa içini döker de döker; dinleme uzmanımız da gözünü kırpmadan bunları dinler de, dinler" (Ağaoğlu 2014, 7).

Girişken Semt kahvesinde sürekli olarak gözlemlediği Editör'le tanışmak ister. En sonunda bir gün cesaretini toplayarak onunla tanışır: "Gel zaman git zaman bir seferinde onun her zamanki masasında tek başına oturmakta olduğunu, önündeki sayfalara bir şeyler çırpıştırdığını görünce dayanamadım; kalemini bırakıp soluklandığı bir an'ına rastgetirip yanına vardım veeee: "Affedersiniz şuraya birazcık ilişebilir miyim?" deme cesaretini buldum" (Ağaoğlu 2014, 8).

Nazik Editör'le oldukça nazik bir üslupla konuşur: "Gösterdiği bu nezaket karşısında büsbütün utangaçlaştım; kendiliğinden başım önüme eğik vaziyette, "Teşekkür ederim, iyiyim, iyiyim efendim de, acaba sizi işinizden alıkoydum mu diye biraz tedirginim," gibilerden bir şeyler mırıldandım. O ise önündeki kağıtları ileri geri iteleyerek kıs kıs gülmekte: "Haa bunlar mı? İş dediğiniz bunlar bir harften ötekine, bir noktadan berikine bıkkınlıkla atlayıp geçilecek işlerden..." (Ağaoğlu 2014, 8).

Uzlaşmacı Editör'ün verdiği Dert Dinleme Uzmanı başlıklı defteri emanet olarak alır: "Bundan sonrası şöyle olup bitmişti: İlk yudumlarımızı takiben kadehini usulca önüne koyup masadaki bezimsi paketten yavaşça bir defter çıkarttı. Yetmedi, defteri önüme doğru iterek: "Bu sizin... Lütfen kabul buyrun," dedi. İçimde büsbütün merak kırbacı mı şakladı, yoksa korkuyla karışık bir kuşku mu boy gösterdi, artık pek ayırt edemedim. "Aaaa, fakat nedir bu? Niçin? Hem niye bana vermektensiniz beyefendi?" "Bırakalım mı aramızdaki şu resmiyeti?.. Besbelli işte, ikimiz de birbirine paralel iki ipte aynı salvolarla hoplamaktayız..." (Ağaoğlu 2014, 11).

Meraklı Editör'ün kendisine neden defteri vermiş olduğunu anlamakta zorlanır. Fakat defterin içinde yazan şeyleri fazlasıyla merak eder: "Peki, kendisi neden bunlardan biri olmayı seçmedi de, "dert dinleme defteri"ni gele gele getirip de bana verdi; hem de ilk gördüğü birine? Niyeti neydi ki? Defterin kaderi hakkında beni özgür bırakmıştı, biliyordum. Yine de çok, çokook özel bir sır tevdi edilmiş gibi hissetmekteyim kendimi" (Ağaoğlu 2014, 14).

İlgili Editör'ün ölümünün ardından onun emanet ettiği defterin kitap halinde yayımlanması için elinden geleni yapar: "Defter burda bitmekte. Mecburen okumuş okumuş ve çaresizlikle işte bu, budur: Buyrun, demiştim ya? Meğer kapının eşliğindeymişim. Daha bitmemiş. Defteri yayımlasınlar diye editörümüzün çalıştığı çok sayılıp sevilenlerin başında gelen yayınevine götürdüğümde, çekmecesinde bulunan şiir dosyasının içine yapıştırılmış katlı bir kağıtta, hem de bu dosyasındaki şiirlerinde olduğu gibi kendi bilgisayarında, bu sefer mavi karakterlerle yazılmış olarak şu 'satırlar' çıkmış" (Ağaoğlu 2014, 255).

Evrensel Kokteylci (Mantıklı/Sorumlu) Editör'ün ilk eşinin annesidir. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olduktan sonra İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda sekreterlik yapmış ve daha sonra iletişim danışmanlığına kadar yükselmiştir. İkinci damadı ve kızıyla birlikte yurt dışına yerleşen kadın karakter, düzenlemiş olduğu davetler nedeniyle çevresindekiler tarafından Evrensel Kokteylci olarak tanınmaktadır. "Babası, tapu müdürlüğünde küçük bir memurdur. Annesi, şehirlidir ve babasının ikinci karısıdır. Babası, ikinci evliliğini erkek evlat sahibi olmak için yapmıştır. Hatta evlenmeden önce kusurlu olup olmadığını öğrenmek için kadına birtakım testler uygulamıştır. Bununla birlikte, kız doğan ilk çocuğundan ancak yedi sene sonra istediği erkek evlada kavuşabilmiştir. Baba, bu süreçte, hem anneye hem de o zamanlar küçük bir kız olan Evrensel Kokteylcimize kâbus yaşatmıştır" (Acar 2019, 162). Başkarakterin kayınvalidesi olan Evrensel Kokteylci, anlatı boyunca üzerinde en çok durulan karakterlerden bir tanesidir. Geçmişte babası tarafından maruz kaldığı ayrımcılıktan ve ataerkil normların baskın geldiği bir toplumda büyümüş olmaktan dolayı kadın özgürlüğüne ve ilerici değerlere çok önem verir. "Evrensel Kokteylci, temsil ettiği kadın kimliğiyle yaşamı boyunca eril otoriteye ve egemen düzene karşı varoluş mücadelesi içinde olmuştur. Babasından gördüğü şiddet ve dışlanmışlığın ötesinde, komite üyesiyle olan evliliğinden dolayı nüfus cüzdanına düşülen ve erkek soyun devamı anlamına gelen "Vefikpaşazade" ibaresi bile üzerindeki baskının bir tezahürüdür. Bunun yanında, "Aklıma koymuştum bir kere, kimse burnumu sürtemeyecekti! Babamdan öcümü ancak böyle alabiliyordum." (Ağaoğlu, 2014g, s. 89) diyen Evrensel Kokteylci, bütün baskılara rağmen kendi yaşamını organize etme gayretini sürdürmüştür. Onun evliliği, gittikçe artan eril tahakküm ve şiddet temayülleri nedeniyle sona ermiştir. Çok sonraları Editör'le yollarının kesişmesini sağlayacak olan kızını, yani ilk romanını yazan kadını yalnız başına yetiştirmiştir" (Acar 2019, 165).

Çalışkan Geçmişte babası tarafından ötekileştirilmiş ve ayrımcılığa maruz kalmış olan kadın karakter, hiç kimseye muhtaç olmamak için çok çalışmış ve kariyerinde hızlıca yükselmiştir: "Çok çalışkan olan bu kadının estirdiği havadan ötürü mü nedense herkes kendisinden "Evrensel Kokteylci" diye bahsedermiş. Nerdeyse lakabı olmuş bu koşturak kadıncağızın: Evrensel Kokteylci" (Ağaoğlu 2014, 29).

Değişken Kadın karakterin bazı olaylar karşısındaki tepkileri ani değişiklikler gösterir: "İyi hoş da evleneceğim kız, annesini benim eve ilk getirisinde hanımın nerdeyse bir çılgılık atar gibi: "Aaay ne biçim yer burası, sahaf dükkanı mı, kağıt, mukavva, eski püsküler deposu mu bu böyle çatı katları gibi!" deyişi, hep öyle bağırır çağırır tehdit tonuyla konuşması, ardından da kocaman bir kahkaha atışı unutulur gibi değil" (Ağaoğlu 2014, 29).

Yardımsız Bir marangoz tarafından dolandırılmış olan damadının kitaplığını ve raflarını kendisi yaptırır: "Ben hala daha bunların raf ve dolapları yapıp geleceklerini hafifçene umarken bu sefer bir sabah vakti kapı çalınmış, ben de açıp bakmışımdır.. Karşımda tertemiz kılıkta, düzgünce bir adam: "Affedersiniz beyefendi, İnsan Hakları İnceleme Dairesi'nden geliyorum, eşinizin annesi tarafından gönderildim. Sanırım kitaplık dolap gibi bazı ihtiyaçlarınız varmış da..." (Ağaoğlu 2014, 42).

Saygın Kadın karakter, çevresindeki insanlar ve meslektaşları tarafından fazlasıyla saygı görür: "Eh ne de olsa hanımefendinin hatırı varmış; indirim yapmış. Demek ki evrenselci hak hukukçusu diye tanınması, sekreter hanımefendi diye bahsedilişi bu şehre ait yaratılar..." (Ağaoğlu 2014, 43).

Kurnaz Editör'le eşinin boşanmalarında önemli rol oynar. Kızının, kendi çalıştığı komisyondaki önemli bir kişiyle evlenmesini sağlar: "Kitap tanıtımındaki şişko herifin "evrensel kokteylci" diyerek yerle yeksan eylediğini sandığı azizelerin azizesi hanımımız boşanma işlemlerinden önce beni açık seçik bilgilendirmişlerdi: Meğer kendisinin birkaç ay önce iş toplantısına katıldığı memleketteki "İnsan Hakları Komisyonu"muza tayini çıkmış. Yeni damadı da zaten bu ülkenin oralarındanmış ve şu

rastlantıya bakılmıymış ki adamcağız aylar önce İnsan Hakları İnceleme Başkanlığı Merkezi'ne bir dilekçeyle başvurmuş bulunmaktaymış” (Ağaoğlu 2014, 56).

Eleştirel Toplumda var olan basmakalıp normları ağır ve ironik bir şekilde eleştirir: “Dinle, şefkati ve sabrıyla beni içimi dışıma dökmeye iten insanım benim, bunlar kendi dinlerini kendileri mi seçmişlerdir ki, bizim kültür danışmanının anlattığına göre geçen yüzyıl imparatorluklarından birinde inancını minancını hesaba katmaksızın kocanın karısını haraç mezat satışı da bir kararnameyle sabitlemiş başlıca haklarından biriymiş, baksana... Hadi bunu da boşverip geçelim de, lütfen artık bana hiç değılse, "Senin medeni halin nedir?" diye sormaya kalkma ki, sana: "Şunun içinde ne yazdılsa öyledir," deme mecburiyetinde kalmayayım!.." (Ağaoğlu 2014, 74).

Talihsiz Babası tarafından şiddet görmüş ve ayrımcılığa maruz kalmıştır: “Baba çok sertmiş . Epeyce güzel olan anne, kızından sonra tam yedi yıl oğlan çocuğu doğuramayınca o sert adamdan çekmediğı kalmamış da, neyse çok şükür oğlan çocuk doğurur doğurmaz “bu adam” diye bahsedip durduğu kocasının yüzüne karşı bile büyüklük taslamaya başlamış: Babanın bütün en büyük ve en güzel derdi gözünün nuru oğlu (...) Kız olarak kendisine yapmadığı zulüm, atmadığı tokat kalmamış baba olacak “bu adam”ın.” (Ağaoğlu 2014, 81).

Plancı Onun çabaları sayesinde kızının yayımlattığı kitap beklenenin üzerinde ilgi görmüştür: “...eğer dönüşlerinden bir süre sonra kitap yayınlanınca kayıvalıdecığım kendi evinde kızının yazarlığının meyvesini tanıtım amacıyla bir medyatik kokteyl hazırlamış bulunmasaydı... (...) Salonun en münasip bir köşesinde kızımızın ilk kitabından sekiz on tanesi sergilenmekte. (...) Kokteyl sonrasında kitap basbayağı iyi satış yapmaya başlamıştır.” (Ağaoğlu 2014, 47-53).

Kaynakça

Acar, Teyfik. Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Şahıs Kadrosu. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak: Uşak Üniversitesi, 2019.

Ağaoğlu, Adalet. Dert Dinleme Uzmanı. İstanbul: Everest Yayınları, 2014.

Köroğlu, Erol. «Dert Dinleme Uzmanı, "Dar Zamanlar"a Nasıl Son Verdi?» Toplumsal Tarih (Boğaziçi Üniversitesi), Ağustos 2020: 20-24.

Vakıf12. tarih yok. <http://edebiyat.k12.org.tr/kitaplar/Dert+Dinleme+Uzman%C4%B1/92/4/tanitim> (Temmuz 30, 2021 tarihinde erişilmiştir).